

ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ЦІННІСТЬ МЕХАНІЗМУ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Сучасна держава сьогодні все в більшій мірі стає апелятивом, в рамки якого намагаються вписати ті чи інші характеристики, які найяскравіше відображають вектор її ціннісної перебудови. Такі тенденції є закономірною реакцією на зміни, що відбуваються або вже відбулися в матерії держави. При цьому актуальним постає і її аксіологічний вимір.

Тут високоевристичною виявляється саме різнорівнева оцінка сучасної держави. Так, мова може йти про абсолютну цінність, коли мається на увазі оцінка її як такої, тобто без акценту на конкретно-історичній формі прояву. Або відносну цінність, в такому випадку ставляться окремі критерії її ціннісного виміру й лише відповідність ним дає можливість розмежовувати так би мовити держави-цінності та антицінності.

Різний вимір аксіологічного буття держави зумовлений не тільки відносною чи абсолютною природою самих цінностей, а й сформованою традицією найзагальнішого розуміння держави: як певної колективності або відділеного від неї механізму, машини. Синтез такої дуальності для цілісного аналізу держави має важливе значення. Саме в такому дискурсі по-новому постає традиційне для державознавства питання дослідження механізму — розгляд його як прояву інструментальної цінності сучасної держави.

Взагалі механізм держави визначають як цілісну, ієрархічну, динамічну систему державних органів, підприємств, установ, інститутів, що здійснює завдання і функції держави на основі і в межах права і слугує її (держави) організаційно-економічною, організаційно-політичною, організаційно-соціальною, організаційно-культурною основою [4, с. 160].

Зміст механізму держави завжди розкривається через його діяльний компонент, що і виражає інструментальну цінність будь-якої держави. Але правильним буде не просте формальне її розуміння, але і сутнісне. Так, механізм держави може використовуватися для пригнічення та тотальної експлуатації людей, або навпаки для забезпечення індивідуального блага (але при умові корегування загальносуспільними інтересами). Саме другий випадок має бути характерним для сучасної держави.

З цього приводу М. П. Орзіх зазначає, що основною особливістю механізму саме сучасної держави є те, що це механізм втілення та забезпечення саме прав людини [3, с. 15]. Така тенденція є закономірним наслідком історичного розвитку людської цивілізації, яка пройшла шлях від повного нехтування правами окремої особистості, до прямого чи опосередкованого визнання їх вищою цінністю в більшості

конституцій та міжнародно-правових актів. Обраний напрямок розвитку і стає основним критерієм відмежування сучасних та досучасних держав. Але одних лише декларацій, як показує практика державного будівництва, в тому числі й України, виявляється замало.

Загальні тенденції розвитку сучасної держави більш-менш є конвенційно-визнаними та показують відданість ідеалам гуманізму, демократії, верховенства права та забезпечення вільного розвитку особистості. Але при цьому залишається відкритим питання введення в життя вищеперерахованих положень, що має відбуватися саме шляхом їх інституціоналізації.

Цікавою є наступна її характеристика: «інституціоналізація є еволюцією людської діяльності від абстрактних форм до більш визначених, від «імпровізованих» до заздалегідь відомих, від розрізнених до узгоджених, від індивідуалізованих до загальноприйнятих» [1, с. 296].

Мова йде про те, що декларації сучасності мають неодмінно знаходити своє інституційне вираження в рамках механізму сучасної держави. Інструментальна цінність механізму проявляється у таких його властивостях як системність та структурованість, що розкривають його юридичну природу, визначають зміст і правові межі функціонування, висвітлюють внутрішньоорганізаційні зв'язки між елементами, встановлюють основи його діяльності. При цьому окремого значення набувають характеристика легітимності та ефективності державного механізму. Оборотов Ю. М. зазначає, що «ціннісний зміст держави, а також вся її аксіосфера багато в чому визначаються критеріями легітимності державної влади та окремих її гілок. Поняття легітимності є дуже важливою характеристикою цінності держави, так як легітимною розглядається така державна влада, яка приймається народом та опирається на його добровільну згоду підкорятися її рішенням та діяльності [2, с. 63]. Також важливим вбачається постановка питання ефективності державного механізму та критеріїв його виміру.

Загалом в рамках даної роботи можна говорити не скільки про глибокий аналіз та вирішення даної проблематики, скільки про її постановку. Подальшої уваги вимагає конкретизація дослідження на окремих елементах механізму сучасної держави, виділення ціннісних аспектів змін, що відбуваються в ньому, акцент на ролі його суб'єктного наповнення, принципах діяльності та поділу й співвідносності влад.

Список використаних джерел

1. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко]; за ред. Ю. М. Оборотова. – Одеса: Фенікс, 2015. – 488 с.
2. Оборотов Ю. Н. Аксіосфера государства: устойчивость государства как ценность / Ю. Н. Оборотов // Науків праці Одеської національної юридичної академії. 2002. – : Т. 6. 2007. – 320 с. – С. 61– 69.

3. Орзіх М. П. Людський вимір сучасної державності // Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць. 1997. – 2001. – Вип. 12 : Матеріали симпозиуму «Права людини та сучасні проблеми розвитку українського суспільства» (м. Одеса, 2001 р.). – 800 с. – С.13– 18.
4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. – 4-те видання допов. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 524 с.

ДЗЕВЕЛЮК М. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Останнім часом, коли в Україні відбуваються кардинальні трансформаційні процеси у державному механізмі та політичній системі суспільства, формуються основні вектори руху держави всередині та на міжнародній арені, стала досить актуальною проблема виявлення сутності та соціально — правової природи функцій держави в різних сферах.

Слід зазначити, що ХХ ст., яке характеризується процесами глобалізації та інформатизації суспільства, вплинуло на всі процеси і механізми функціонування держави, зокрема суттєві трансформації відбулися як у системі функцій держави, так і в їх сутності і змісті. Такі зміни характерні для функцій, які здійснює держава як у «традиційних» галузях громадського життя: політичній, соціальній, культурній, економічній, так і в «новоявлених» сферах, які зумовлені глобальними проблемами сучасності: екологічній, демографічній, правозахисній сфері захисту прав і свобод людини, правоохоронній, у сфері утворення, використання інформаційних технологій та захисту інформації в цілому, в митній, податковій, борговій та в інших величезних сучасних сферах діяльності сферах. Варто зауважити, що функції держави є категоріями динамічними, оскільки відображають реальні завдання, які постають перед державою на тому чи іншому етапі розвитку [3, ст. 78]. Тому ми можемо говорити про еволюцію функцій сучасної держави, в зв'язку з чим, не виникає сумнівів необхідність проведення детального аналізу проблем, пов'язаних зі змістом функцій держави.

Аналізуючи існуючі дослідження, слід зазначити, що у сучасній науці актуалізується концепція сучасної держави, яка замінює дещо застарілий образ національної держави [4, ст. 7]. Особливістю сучасної держави є те, що вона зберігає традиційні ознаки, які змінюються і набувають нових характеристик, а також наявність нетрадиційних, новітніх ознак, які характерні виключно для сучасної держави — держави, яка існує у сучасному світі, відповідає вимогам світового співтовариства